

Investigation of the relationship between problematic internet use and psychological symptoms of science high school students

Fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile psikolojik semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi¹

Zöhre Kaya²
Fatma Ebru İkiz³
Esra Asıcı⁴

Abstract

In this study, investigation of level of problematic internet use and psychological symptoms of 538 science high school students receiving education in Van and Izmir cities was aimed. At the same time, it was examined that according to being day or boarding student and gender whether the level of problematic internet use and psychological symptoms of students differ or not. The data collected with Brief Symptom Inventory (BSI) and Problematic Internet Use Adolescent Form (PIU-A). Data analysis was carried out through SPSS 15.00 statistical package programme. In analysis Spearman Brown correlation coefficient and Mann Whitney U test were used. According to obtained findings, there was statistically significant and positive relationship between problematic internet use and psychological symptoms of science high school students. Negative self and somatization scores of day students were higher than boarding students. It was found that the level of problematic internet use of boarding students were higher than boarding students. According to gender, it was

Özet

Bu çalışmada, Van ve İzmir illerinde öğrenim gören 538 fen lisesi öğrencisinin problemleri internet kullanım düzeyleri ile psikolojik semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda problemleri internet kullanımının ve psikolojik semptomların öğrencilerin yatılı, gündüzlü olma durumu ile cinsiyet değişkenine göre farklılaşma farklılaşmadığı da incelenmiştir. Araştırmanın verileri Kısa Semptom Envanteri (KSE) ve Problemleri İnternet Kullanımı Ölçeği-Erken (PIKÖ-E) formu ile toplanmıştır. Veri analizi SPSS 15.00 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Analizlerde non-parametrik yöntemlerden Spearman Brown Korelasyon Katsayısı ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri ile psikolojik semptomları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki olduğu, yatılı öğrencilerin olumsuz benlik ve somatizasyon puanlarının gündüzlü öğrencilerden, gündüzlü öğrencilerin problemleri internet kullanım

¹ Çalışma 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

² Yard. Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, zohrekaya@hotmail.com

³ Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ebru.ikiz@deu.edu.tr

⁴ Arş. Gör. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, esra.asici@deu.edu.tr

found that females had higher score than males on four subscale of BSI (anxiety, depression, negative self and somatization) and males had higher score than females on social benefits subscale of PIU-A. Obtained results were discussed in the light of related literature and suggestions were offered.

Keywords: Adolescent, problematic internet use, psychological symptoms.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

düzeylerinin yatılı öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyete göre ise, KSE'nin dört alt boyutunda (anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve somatizasyon) kız öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilerden, erkek öğrencilerin PİKÖ-E'nin sosyal fayda alt boyutundan aldığı puanların kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ergen, problemli internet kullanımı, psikolojik semptomlar.

GİRİŞ

Yarattığı etki ve sonuçları ile birlikte buna eşlik eden sosyal ve psikolojik özellikler nedeniyle problemli internet kullanımı, son yıllarda dikkat çeken bir konudur. Geçmişte problemli bir davranış olarak görülmeyen (Young, 1998) internet kullanımının bağımlılık yapan potansiyeli günümüzde araştırmacıların odak noktası haline gelmiş (Niemz, Griffiths ve Baryard, 2005) ve internet kullanımının psikopatolojik yönleri incelenmeye başlanmıştır (Caplan, 2003; 2005).

İnternetin sağlıksız kullanımı sürekli olarak interneti düşünmek, internet kullanımının önüne geçememek ve internete ulaşamama durumunda bir takım psikolojik semptomların ortaya çıkması ile karakterize edilirken (Young, 1999), internetin sağlıklı kullanımı istenilen bir amaca yönelik olarak, uygun bir zaman diliminde, davranışsal ve düşünsel herhangi bir rahatsızlık duymaksızın internetin kullanımı şeklinde açıklanmaktadır (Davis, 2001). Alan yazın incelendiğinde, bireyin interneti duygusal ve davranışsal sorunlara yol açacak düzeyde aşırı kullanımının “internet bağımlılığı” (Griffiths, 1999; Young, 1998), “patolojik internet kullanımı” (Caplan, 2002; Davis, 2001; Morahan-Martin ve Schuchmacher, 2000) ya da “problemli internet kullanımı” (Davis, Flett ve Besser, 2002) olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bu çalışma kapsamında ele alınan problemli internet kullanımı kavramı, kişinin sosyal, akademik ve mesleki yaşantısında olumsuz sonuçlar yaratan, bilişsel ve davranışsal semptomları içeren çok boyutlu bir sendrom olarak tanımlanmaktadır (Caplan, 2003;2005). Problemli internet kullanımı, kişinin interneti aşırı düzeyde kullanma isteğini engelleyememesi, internette yoksun kalındığında huzursuzluk ve sıkıntı yaşaması ve bu durumun günlük yaşantısını önemli oranda olumsuz etkilemesini ifade etmektedir (Douglas ve ark., 2008).

Ergenlik dönemi gençlerin ruhsal açıdan duygu dalgalanmaları yaşadığı, çabuk demoralize olabildiği, kendini beğenmemeye veya yetersiz olduğuna ilişkin endişeleri yoğun yaşayabildiği bir gelişim dönemidir. Ergenlik döneminin karmaşık duygusal ve davranışsal özellikleri ile birlikte ergenlerin problem ve çatışma çözme, stres yönetimi ve iletişim gibi yaşam becerilerinin yeterli düzeyde olmaması psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir (Kulaksızoğlu, 2008). Özellikle kız ergenlerde ve genel lisede okumakta olan öğrencilerde psikolojik sorunlar yoğun olarak görülmektedir (Gürsu, 2012; Saföz-Güven ve Güçray, 2009). Depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunlarında artış görülebilen (Eskin, 2000) bu dönemde internet, ergenlerin kimlik denemeleri yapmaları için ortam sağlayarak gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamalarında önemli bir araç olabilmektedir (Ceyhan, 2011). Kimlik arayışının bir yansıması olarak riskli davranışlara yönelme eğilimi artan ergenler bağımlılıkla ilgili davranışlara karşı daha savunmasız olduklarından (Shek, Sun ve Yu, 2013) interneti bilinçsiz kullanma yönünde bir eğilim gösterebilmekte ve problemli internet kullanımı için yüksek oranda risk taşımaktadır (Ceyhan ve Ceyhan, 2014). Özellikle kaygı,

stres, madde bağımlılığı, obsesif kompulsif bozukluk (Akın ve İskender, 2011) depresif, bipolar semptomlar, intihar düşünceleri (Park, Hong, Park, Ha ve Yoo, 2013) ve depresyon (Tsitsika ve ark., 2011; Valkenburg ve Peter, 2008) gibi psikiyatrik belirtileri olan ergenlerde problemleri internet kullanımının ortaya çıkma olasılığının daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

TÜİK'in 2014 verilerine göre Türkiye'de 16-24 yaş aralığındaki gençler arasında internet kullanım oranı % 67.1'dir. Problemleri internet kullanımının gelişimini etkileyen önemli bir değişkenin kişinin internet kullanım süresi (Ceyhan, 2011) olduğu dikkate alınır, internetin bu kadar yoğun olarak kullanılıyor olması nedeniyle problemleri internet kullanımı açısından ülkemizde ergenlerin riskli grubu oluşturduğunu söylemek mümkündür. Yılmaz, Şahin, Haseski ve Erol'un (2014) lise öğrencilerinin % 66.6'sının orta, % 16.3'ünün ise yüksek düzeyde internet bağımlısı olduğunu tespit ettikleri araştırmanın bulguları da bu düşünceleri destekleyici niteliktedir.

İçinde buldukları gelişimsel zorluklara ek olarak yaşam koşullarının ortaya çıkardığı zorlukların bir sonucu olarak psikolojik sorunlar yaşayabilen ve teknolojik gelişmelerle birlikte internete kolaylıkla ulaşma imkanına sahip olabilen ergenlerin psikolojik semptomları ve problemleri internet kullanım düzeyleri açısından mevcut durumlarının belirlenmesi etkili müdahale çalışmalarının gerçekleştirilmesinde ilk adım olarak görülmektedir. Bu nedenle çalışmada öncelikle fen lisesi öğrencilerinin mevcut durumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, ergenlerin problemleri davranışlarıyla başa çıkmada en etkili müdahale yöntemi problemleri davranışın gelişimindeki riskli ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi (Shek, Sun ve Yu, 2013) olduğundan problemleri internet kullanımı ve psikolojik semptomların ortaya çıkmasını etkileyebilecek değişkenlerin ve problemleri internet kullanımı ile psikolojik semptomlar arasındaki ilişkilerin de incelenmesi amaçlanmıştır.

Türkiye'de lise öğrencileri ile yapılan çalışmalarda genellikle problemleri daha yoğun görüldüğü genel lise ve meslek lisesi öğrencilerine ağırlık verilmekte ancak akademik başarı oranının yüksek olduğu fen lisesi öğrencileriyle ilgili çalışmalara yeterince ağırlık verilmediği görülmektedir. Her ne kadar akademik başarı oranı yüksek ve problemleri davranışların az görüldüğü öğrenci grupları olsa da fen lisesi öğrencilerinde de çeşitli problemleri davranışların var olabileceği düşünülmektedir. Çoğunlukla yatılı bölümü bulunan bu okullardaki öğrencilerin gelişimsel zorlukların yanı sıra aileden uzak kalmanın etkisi ile psikolojik semptomlar göstermelerinin olası olduğu ve teknoloji çağının bir sonucu olarak problemleri internet kullanımı açısından risk taşıyabileceklerine inanılmaktadır. Bu nedenle fen lisesi öğrencilerinin psikolojik semptomlarının ve problemleri internet kullanım düzeylerinin belirlenmesinin ve bunların çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesinin önleyici ve koruyucu rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri açısından yararlı bulgular ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Bu düşünce doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyi ile psikolojik semptomları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?
2. Fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyi ile psikolojik semptomları gündüzlü ve yatılı okuma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
3. Fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyi ile psikolojik semptomları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli ve Örneklemi

İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İzmir ve Van illerinde yer alan iki Fen lisesi' nin 9., 10., 11. ve 12. sınıflarında okumakta olan 308'i gündüzlü, 230'u yatılı olmak üzere toplam 538 (K: 255, E: 283) öğrenciden oluşmaktadır.

Öğrencilerin KSE ve PİKÖ-E'den almış oldukları puanlara ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. KSE ve PİKÖ-E'ye İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Minimum-Maksimum Değerler

		N	Min-Max	Art. Ort.	Std. Sap.
Psikolojik Semptomlar	Anksiyete	538	0-42	13.7	9.35
	Depresyon	538	0-48	15.7	10.26
	Olumsuz Benlik	538	0-48	12.1	8.64
	Somatizasyon	538	0-36	6.6	5.67
	Hostilite	538	0-28	9.6	5.92
Problemlı İnternet Kullanımı	İnternetin Olumsuz Sonuçları	538	14-70	25.7	12.04
	Aşırı kullanım	538	6-30	17.8	6.17
	Sosyal fayda/rahatlık	538	7-35	13.4	6.38
	PİKÖ-E (toplam)	538	27-135	56.9	21.13

Tablo 1'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerinin KSE alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları değerlendirildiğinde, anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. PİKÖ-E açısından ise, öğrencilerin internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/rahatlık ve PİKÖ-E toplam puanlarının düşük düzeyde, aşırı kullanım puanlarının ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kısa Semptom Envanteri (KSE): Çeşitli psikolojik belirtileri taramak amacıyla kullanılan KSE 53 maddeden oluşmaktadır. Derogatis (1992; Akt. Şahin ve Durak, 1994) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Şahin ve Durak (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ergen formunun geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı çalışmaları Şahin, Durak ve Uğurtaş (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutlar için elde edilen iç tutarlılık katsayıları sırası ile anksiyete için .87, depresyon için .88, olumsuz benlik için .87, somatizasyon için .75 ve hostilite için .76 olarak bulunmuştur.

Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği Ergen Formu (PİKÖ-E): Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan (2007) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde geliştirilen ölçeğin ergen örneklemini için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Ceyhan ve Ceyhan (2014) tarafından yapılmıştır. PİKÖ-E internetin sağlıklı ve sağlıksız olarak kullanım düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. 5'liket tipi ve 27 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek puanlar 27-135 arasında değişim göstermektedir. Bu çerçevede, ölçekten alınabilecek yüksek puanlar, bireylerin internet kullanımlarının sağlıksızlaştığını, internetin yaşamlarını olumsuz bir şekilde etkilediğinin ve bağımlılık gibi bir patolojiye eğilim oluşturabileceğinin işareti olarak değerlendirilmektedir.

Yapı geçerliği çalışmaları sonucunda, üniversite formuna paralel olarak, ölçeğin internetin olumsuz sonuçları, aşırı kullanım ve sosyal fayda/sosyal rahatlık olmak üzere üç alt boyutu olduğu bulunmuştur. PİKÖ-E'nin üç faktörlü yapısına ilişkin analizler sonucunda, 27 maddeden oluşan üç faktörlü yapı toplam varyansın %49.35'ini açıklamıştır. Ölçeğin iç tutarlık kat sayısı toplam puan için .93, internetin olumsuz sonuçları için .93, aşırı kullanım için .76 ve sosyal fayda için .78 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi

Verilerin analizi SPSS 15 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Veri seti normal dağılım göstermediği için analizlerde non-parametrik analiz tekniklerinden olan Spearman Brown Korelasyon Katsayısı ve Mann Whitney U analiz teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin KSE ve PİKÖ-E puanları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Spearman Brown Korelasyon Katsayısı analiz sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. KSE ve PİKÖ-E Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuçlar

	PİKÖ-E			
	İnternetin olumsuz sonuçları	Aşırı kullanım	Sosyal fayda/rahatlık	PİKÖ-E (toplam)
Anksiyete	.39*	.25*	.37*	.40*
Depresyon	.35*	.23*	.34*	.36*
KSÖ Olumsuz benlik	.38*	.21*	.36*	.38*
Somatizasyon	.31*	.16*	.28*	.30*
Hostilite	.35*	.20*	.33*	.35*

*p<.01

Tablo 2'de görüldüğü gibi, öğrencilerin PİKÖ-E ve KSE alt ölçekleri arasındaki ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişkiler olduğu saptanmıştır. Buna göre, internetin olumsuz sonuçları ile anksiyete ($r=.39$, $p<.01$), depresyon ($r=.35$, $p<.01$), olumsuz benlik ($r=.38$, $p<.01$), somatizasyon ($r=.31$, $p<.01$) ve hostilite ($r=.35$, $p<.01$) arasında orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Aşırı kullanım ile anksiyete ($r=.25$, $p<.01$), depresyon ($r=.23$, $p<.01$), olumsuz benlik ($r=.21$, $p<.01$), somatizasyon ($r=.16$, $p<.01$) ve hostilite ($r=.20$, $p<.01$) arasında düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Sosyal fayda/rahatlık ile anksiyete ($r=.37$, $p<.01$), depresyon ($r=.34$, $p<.01$), olumsuz benlik ($r=.36$, $p<.01$) ve hostilite ($r=.33$, $p<.01$) arasında orta düzeyde, somatizasyon ($r=.28$, $p<.01$) arasında düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Son olarak, PİKÖ-E'nin toplam puanı ile anksiyete ($r=.40$, $p<.01$), depresyon ($r=.36$, $p<.01$), olumsuz benlik ($r=.38$, $p<.01$), somatizasyon ($r=.30$, $p<.01$) ve hostilite ($r=.35$, $p<.01$) arasında orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin problemleri internet kullanım davranışı ile psikolojik semptomları arasında doğrusal bir ilişki olduğu ve problemleri internet kullanımı ve psikolojik semptomların birlikte artış gösterdiği söylenebilir.

Öğrencilerin KSE ve PİKÖ-E alt ölçeklerinden aldıkları puanların okula devam etme şekline göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Mann Whitney U analizi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. KSE ve PİKÖ-E Alt Ölçeklerinin Öğrencilerin Okula Devam Etme Şekline Göre Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Okuldaki Durum	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Anksiyete	Yatılı	230	282.13	64891.0	32514	.10
	Gündüzlü	308	260.06	80100.0		
Depresyon	Yatılı	230	281.45	64734.0	32671	.12
	Gündüzlü	308	260.57	80257.0		
Olumsuz benlik	Yatılı	230	286.70	65942.0	31463	.03*
	Gündüzlü	308	256.65	79049.0		
Somatizasyon	Yatılı	230	295.62	67993.0	29412	.00*
	Gündüzlü	308	249.99	76998.0		
Hostilite	Yatılı	230	278.83	64131.0	33274	.23
	Gündüzlü	308	262.53	80860.0		
İnternetin olumsuz sonuçları	Yatılı	230	237.12	54538.5	27973.5	.00*
	Gündüzlü	308	293.68	90452.5		
Aşırı kullanım	Yatılı	230	236.42	54376.0	27811	.00*
	Gündüzlü	308	294.20	90615.0		
Sosyal fayda	Yatılı	230	253.70	58351.5	31786.5	.04*
	Gündüzlü	308	281.30	86639.5		
PİK (toplam)	Yatılı	230	238.72	54906.0	28341	.00*
	Gündüzlü	308	292.48	90085.0		

*p<.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi, okula devam etme şekline göre öğrencilerin olumsuz benlik ($U=31463$, $p<.05$) ve somatizasyon ($U=29412$, $p<.05$) puan sıra ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre, yatılı okumakta olan Fen Lisesi öğrencilerinin olumsuz benlik (sıra ort: 286.70) ve somatizasyon (sıra ort: 295.62) puan sıra ortalamaları gündüzlü okumakta olan öğrencilerden (sırasıyla, sıra ort: 256.65, 249.99) daha yüksektir.

Problemleri internet kullanımı açısından incelendiğinde; okula devam etme şekline göre öğrencilerin internetin olumsuz sonuçları ($U=27973.5$, $p<.05$), aşırı kullanım ($U=27811$, $p<.05$), sosyal fayda ($U=31786.5$, $p<.05$) ve PİKÖ-E ($U=28341$, $p<.05$) puan sıra ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre, gündüzlü öğrencilerin internetin olumsuz sonuçları (sıra ort: 293.68), aşırı kullanım (sıra ort: 294.20), sosyal fayda (sıra ort: 281.30) ve PİKÖ-E (sıra ort: 292.48) puan sıra ortalamaları yatılı öğrencilerden (sırasıyla sıra ort: 237.12, 236.42, 253.70, 238.72) daha yüksektir.

Öğrencilerin KSE ve PİKÖ-E alt ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşımını incelemek amacıyla yapılan Mann Whitney U analizi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. KSE ve PİKÖ-E alt ölçeklerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Anksiyete	Kız	255	293.22	74772.0	30033	.00*
	Erkek	283	248.12	70219.0		
Depresyon	Kız	255	305.24	77835.0	26970	.00*
	Erkek	283	237.30	67156.0		
Olumsuz benlik	Kız	255	283.80	72369.5	32435.5	.04*
	Erkek	283	256.61	72621.5		
Somatizasyon	Kız	255	284.47	72539.5	32265.5	.03*
	Erkek	283	256.01	72451.5		
Hostilite	Kız	255	279.09	71169.0	33636	.17
	Erkek	283	260.86	73822.0		
İnternetin olumsuz sonuçları	Kız	255	260.10	66326.5	33686.5	.18
	Erkek	283	277.97	78664.5		
Aşırı kullanım	Kız	255	269.73	68782	36023	.97
	Erkek	283	269.29	76209		
Sosyal fayda	Kız	255	239.73	61131	38491	.00*
	Erkek	283	296.33	83860		
PİK (toplam)	Kız	255	257.36	65626	32986	.09
	Erkek	283	280.44	79365		

*p<.05

Tablo 4'te görüldüğü gibi, cinsiyete göre öğrencilerin anksiyete ($U=30033, p<.05$), depresyon ($U=26970, p<.05$), olumsuz benlik ($U=32435.5, p<.05$) ve somatizasyon ($U=32265.5, p<.05$) puan sıra ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre, kız öğrencilerin anksiyete (sıra ort: 293.22), depresyon (sıra ort: 305.24), olumsuz benlik (sıra ort: 283.80) ve somatizasyon (sıra ort: 284.47) puan sıra ortalamaları erkek öğrencilerden (sırasıyla, sıra ort: 248.12, 237.30, 256.61, 256.01) daha yüksektir.

PİKÖ-E açısından incelendiğinde, cinsiyete göre Fen Lisesi öğrencilerinin sadece sosyal fayda ($U=38491, p<.05$) puan sıra ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre, erkek öğrencilerin sosyal fayda (sıra ort: 296.33) puan sıra ortalamaları kız öğrencilerden (sıra ort: 239.73) daha yüksektir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilişim çağı olarak da bilinen 21. yüzyılda hayatımızın her alanında etkin olarak yer alan bilgisayar ve internet kullanımının, teknolojinin ilerlemesi ile hızla yaygınlaştığı, özellikle bilginin paylaşılması ve bilgiye ulaşma konusunda önemini gittikçe arttırdığı bilinmektedir. Bilişim araçları hayatımızı kolaylaştırıcı olmakla birlikte internetin bilinçsiz kullanımı sosyal hayatı birçok yönüyle tehdit etmekte ve özellikle de gelişimin kritik bir dönemindeki ergenlerde pek çok sorunun ortaya çıkmasına kaynaklık edebilmektedir. Önleyici ve koruyucu psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında, ergenlerin problemleri davranışlarıyla başa çıkmaya yönelik stratejilerin belirlenmesinde problemleri davranışla ilişkili faktörlerin tespit edilmesi bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmada fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ve psikolojik semptomları arasındaki ilişkinin ve bunların yatılı ve gündüzlü okuma durumu ile cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya katılan fen lisesi öğrencilerinin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite düzeylerinin düşük olduğu, psikolojik semptomlar açısından genel olarak sağlıklı bir profil çizdikleri tespit edilmiştir (Tablo 1). Bulgular literatürdeki diğer araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir (Gürsu, 2012; Saföz-Güven ve Güçray, 2009). Literatürde okul türünün hem koruyucu hem de risk faktörleri içermesi nedeniyle ruh sağlığı ve problem davranışlar üzerinde etkili olabildiği ve fen lisesi öğrencilerinin akademik başarı, okula ilişkin olumlu tutum ve yüksek benlik saygısı gibi ruh sağlığını koruyucu faktörlere sahip olabildikleri belirtilmektedir (Karaduman, 1997). Elde edilen sonuç, akademik başarı ve okula ilişkin olumlu tutumların psikolojik sorunlar açısından koruyucu etkisi olduğu (Jessor ve ark., 2003; Siyez, 2007) ve akademik başarı düzeyi arttıkça problem davranışların görülme olasılığının azaldığının (Siyez ve Aysan, 2007) göstergesi olarak yorumlanabilir.

Problemleri internet kullanımı açısından bakıldığında, fen lisesi öğrencilerinin aşırı kullanım puanlarının orta düzeyde, internetin olumsuz sonuçları ve sosyal fayda/rahatlık puanlarının ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür (Tablo 1). Buna göre, araştırmaya katılan öğrenciler interneti aşırı olarak kullanma eğilimi göstermekle birlikte, internetin olumsuz sonuçlarından etkilenme oranları düşüktür. Ayrıca, öğrencilerin interneti sosyal fayda sağlamak amacıyla kullanımları düşük düzeydedir. Bu sonuç, öğrencilerin interneti aşırı kullanma eğilimlerinin bilgi edinme, ödev hazırlama gibi yararlı amaçlara yönelik olduğunun ve bu nedenle de internet kullanımının olumsuz sonuçlarından etkilenmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada, fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanımları ile psikolojik semptomları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkiler olduğu, görülmüştür (Tablo 2). Buna göre, öğrencilerin problemleri internet kullanımı ve psikolojik semptomları eş zamanlı olarak artmaktadır. Literatürde kaygı, stres, madde bağımlılığı ve obsesif kompulsif bozukluk (Akın ve İskender, 2011) depresif, bipolar semptomlar ve intihar düşünceleri (Park, Hong, Park, Ha ve Yoo, 2013) ve depresyon (Tsitsika ve ark., 2011; Valkenburg ve Peter, 2008) gibi psikiyatrik belirtiler ile problemleri internet kullanımının ilişkili olduğu görülmektedir. Anksiyete, düşmanlık, somatizasyon ve olumsuz benlik düzeyi yüksek olan ergenlerin olumsuz risk alma davranışında bulunma olasılığı daha yüksektir (Gülgez ve Kısaç, 2014). Özellikle de hostilite ve depresyon belirtileri gösteren ergenlerde internet bağımlılığının görülme riskinin yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Ergenlerin içinde buldukları gelişimsel dönemin bir özelliği olarak riskli davranışlara açık olmalarının yanı sıra psikolojik semptomlara da sahip olmaları onları bu yönde daha çok teşvik ederek, problemleri internet kullanımının ortaya çıkmasına hatta internette tanımadıkları kişiler ile iletişim kurma, kumar oynama gibi riskli davranışlara yönelmelerine yol açabilir (Yen, Ko, Yen, Chen, Chung ve Chen, 2008). İnternet bağımlısı olan bireylerin önemli bir kısmında bağımlılığa psikolojik semptomların eşlik ettiği ve semptomların bağımlılığın gidişatını oldukça olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu nedenle psikiyatrik hastalıkların kısmen ya da tamamen internet bağımlılığının nedeni olabileceği belirtilmektedir (Öztürk ve ark., 2007). Psikolojik semptomlar ile problemleri internet kullanımı arasındaki neden sonuç ilişkisini belirleyebilmek için daha ileri düzey araştırmalar yapılması gerekmektedir.

Fen lisesi öğrencilerinin psikolojik semptomları yatılı ve gündüzlü okuma durumuna göre incelendiğinde; yatılı okuyan öğrencilerin olumsuz benlik ve somatizasyon belirtilerinin gündüzlü öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anksiyete, depresyon ve hostilite açısından da anlamlı düzeyde olmasa da yatılı grubun değerlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 3). Buna göre ailesinin yanında kalan öğrenciler psikolojik sağlık açısından daha olumlu bir profil çizmektedir. Literatürdeki diğer çalışmalarda da benzer bulgular elde edilmiştir (Köksal Akyol ve Salı, 2013; Maşrabacı, 1989). Elde edilen sonuç, yatılı okuyan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının diğer öğrencilerden daha fazla olduğunun bir göstergesidir. Sosyal desteğin psikopatoloji üzerinde önemli etkisi olduğu bilinmektedir (Özgüven, Soykan, Haran ve Gençöz,

2003). Sosyal desteğin koruyucu etkisi ile birey stresli yaşam koşullarının etkisini daha az yaşamakta, karşılaştığı olayları daha az tehdit edici olarak yorumlamakta ve başa çıkma stratejilerini daha etkili kullanmaktadır (Cohen, 2004). Bir toplumda bireye en önemli sosyal destek aile tarafından sağlanmaktadır. Ailesi ile birlikte kalan lise öğrencilerinin aileden kaynaklı algılanan sosyal destek düzeyi, yurtdışı kalan lise öğrencilerinden daha yüksek olmakta (Fırat ve Kaya, 2015; Köksal Akyol ve Salı, 2013), ailenin desteğinin azalmasına bağlı olarak psikolojik belirtiler artmaktadır (Bayram, 1999; Canetti ve Bacher, 1997; Wentzel, 1998). Bu nedenle ailelerinden ayrı yaşayan öğrenciler psikolojik yardıma daha fazla ihtiyaç duyarken (Güngör, 1996; İmamoğlu ve Yasak-Gültekin, 1993), sosyal destek sistemine sahip öğrenciler psikolojik olarak daha sağlıklıdır (Rahl, 2003).

Araştırmada gündüzlü grupta yer alan öğrencilerin interneti aşırı kullanma, internetin olumsuz sonuçlarından etkilenme ve interneti sosyal fayda sağlamak amacıyla kullanma eğilimlerinin yatılı grupta devam eden öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre gündüzlü gruptaki öğrencilerde problemleri internet kullanımının daha yaygın olduğu söylenebilir. Akran ilişkilerinin önem kazandığı ergenlikte yatılı olarak okuyan öğrenciler gündüzlü olarak okuyan öğrencilere göre yaşlıları ile daha çok iletişim kurma ve paylaşımında bulunma imkanına sahip olabilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, aileden algılanan sosyal desteğin problemleri internet kullanımını etkileyen önemli bir faktör olduğu (Esen ve Siyez, 2011) dikkate alındığında, özellikle de ebeveynleriyle sağlıklı ilişkiler kuramayan ergenler interneti, iletişim kurma ihtiyaçlarını gidermenin bir aracı olarak kullanıyor olabilirler. Ayrıca ailesinin yanında kalan gençlerin internete ulaşma imkanlarının yatılı okuyan öğrencilerden daha yüksek olması da gündüzlü gruptaki öğrencilerde problemleri internet kullanımının daha yoğun olmasının bir nedeni olabilir.

Kız ergenlerin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve somatizasyon düzeylerinin erkek ergenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte erkek ergenlerin hostilite düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre araştırmaya katılan kız ergenlerin psikolojik semptomlarının daha yoğun olduğu söylenebilir. Literatürdeki pek çok çalışma da kızlarda psikolojik semptomların daha yoğun olarak var olduğunu göstermektedir (Çiğerci, 2006; Çetinkaya, 2004; Erözkan, 2004; Furnham ve ark., 2000; Gürsu, 2012; Görker ve ark., 2004; Keskin, 1995; Saföz-Güven ve Güçray, 2009; Soylu, 2002; Telef, 2013). Hostilite ile cinsiyet arasındaki ilişkiyle ilgili bulgular ise farklılıklar göstermektedir (Barlas, Karaca, Onan ve Işıl, 2010; Gürsu, 2012; Özbay, 2003; Saföz-Güven, 2008; Telef, 2013). Kadının biyolojik yapısı, ruhsal özellikleri, kişilik yapısı, sorunlarla baş etme biçimi, toplumsal ve kültürel konumu depresyona ve anksiyeteye yatkınlığı artırıyor olabilir (Ayrancı ve Yenilmez, 2002). Kitle iletişim araçlarının güzel kadına ilişkin belirli standartları sürekli olarak karşımıza çıkardığı günümüzde fiziksel özellikleriyle yoğun olarak ilgilenen kız ergenlerin kendilerini beğenmemeleri ve buna bağlı olarak olumsuz bir benlik algısı geliştirmeleri olasıdır. Erkek ergenlerin hostilite düzeyinin yüksek olması da içinde yaşadığımız kültürün erkeklerin daha saldırgan davranma hakkına sahip olduğu yönünde inancının ve erkeklerin saldırgan davranışlarına karşı olan hoşgörünün bir sonucu olabilir.

Erkek fen lisesi öğrencilerinin interneti sosyal fayda sağlamak amacıyla kullanımının kız ergenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, interneti aşırı kullanma, internetin olumsuz sonuçlarından etkilenme ve problemleri internet kullanımı açısından da istatistiksel olarak anlamlı olmasa da erkek ergenlerin kızlardan daha yüksek eğilime sahip olduğu bulunmuştur. Türkiye’de bilgisayar ve internet kullanım oranı tüm yaş grupları için erkeklerde daha yüksektir (TUİK, 2014). Buna göre erkeklerin interneti kullanma açısından daha çok imkana sahip olduğu ve buna bağlı olarak da problemleri internet kullanımını geliştirme ihtimallerinin arttığı söylenebilir. Kimlik oluşturma ve yakın ilişkiler kurma gelişim görevlerinde zorluk yaşamaları erkeklerin interneti bir kaçış ortamı olarak görmelerine neden olabilmekte, kadınlar çoğunlukla evde internete ulaşabilirken, erkekler her ortamda internete erişim imkanı bulabilmektedir (Reisoğlu, Gedik ve Göktaş, 2013). Erkek ergenlerde olumsuz risk alma davranışının kız ergenlere göre daha

yoğun olarak görülmesi (Gülgez ve Kısaç, 2014) de erkek ergenler arasında problemleri internet kullanımının kızlara göre daha yoğun olarak görülmesinin bir nedeni olabilir. Ayrıca elde edilen sonuç erkeklerin teknolojiye ve internette oyun oynamaya daha yatkın olduklarının bir göstergesi de olabilir. Gerek yurt dışında gerekse de yurt içinde yapılan pek çok çalışma da erkek olmanın problemleri internet kullanımı için bir risk faktörü olduğunu göstermektedir (Durkee ve ark., 2012; Durmuş ve Başarmak, 2014; Esen ve Siyez, 2011; Kır ve Sulak, 2014; Öztürk ve Kaymak Özmen, 2011; Reisoğlu, Gedik ve Göktaş, 2013; Yılmaz ve ark., 2014). Buna göre problemleri internet kullanımı ile cinsiyet arasındaki ilişkinin kültürel özelliklere dayanmaktan çok evrensel bir durum olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak, akademik başarıları yüksek olan fen lisesi öğrencilerinde de çeşitli psikolojik semptomlar ve sağlıksız internet kullanımıyla ilgili davranışlar görülebilmektedir. Özellikle ailesinden uzakta, yatılı okuyan kız ergenlerin psikolojik semptomlar, erkek ergenlerin ise problemleri internet kullanımı için önemli bir risk grubu oluşturduğu söylenebilir. Ergenliğin gelişimsel zorluklarının yanı sıra öğrenimlerini yatılı okullarda sürdürmek zorunda olan gençler farklı yaşam koşullarına uyum sağlama sürecinde daha çok sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu gençlerin aile desteğinden uzakta olmaları, okul ortamında yeterli destek alamamaları, kendilerini yalnız, değersiz hissetmelerine ve zayıf bir benlik geliştirmelerine neden olmaktadır (Köksal Akyol ve Salı, 2013). Bu durum gençlerin psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmekte ve bu süreçte internet pek çok genç için sorunlardan kaçtıkları güvenli bir liman olarak hizmet edebilmektedir.

Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ergenlerin problemleri davranışlar geliştirmelerini önlemeye yönelik çalışmalar yapması önemli bir görevdir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara dayanarak, fen liselerinde çalışan rehber öğretmenlerin özellikle de yatılı okuyan öğrencilerin daha çok sosyal desteğe ihtiyaç duyduklarını dikkate almaları, okuldaki diğer öğretmenlere ve öğrenci velilerine yönelik olarak bu konularda aydınlatıcı çalışmalar yapmaları, internetin sağlıklı kullanımıyla ilgili farkındalık çalışmaları yürütmelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, A. ve İskender, M. (2011). Internet addiction and depression, anxiety and stress. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3, 138-148.
- Ayrancı, Ü., Yenilmez, Ç., Günay, Y., & Kaptanoğlu, C. (2002). Çeşitli sağlık kurumlarında ve sağlık meslek gruplarında şiddete uğrama sıklığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 147-154.
- Barlas, G. Ü., Karaca, S., Onan, N., ve Işıl, Ö. (2010). Üniversite sınavına hazırlanan bir grup öğrencinin kendilik algıları ve ruhsal belirtileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 18-24.
- Bayram, D. (1999). Bir grup gençte ruhsal belirti ile sosyal destek ilişkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Canetti, L. ve Bachar, E. (1997). Parental bonding and mental health in adolescence. *Adolescence*, 32 (126), 381-394.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553-575.
- Caplan, S. E. (2003). Preference for online social interaction: A theory of problematic internet use and psychosocial well-being. *Communication Research*, 30, 625-648.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *The Journal of Communication*, 55 (4), 736.

Kaya, Z., İkiz, F. E., & Asıcı, E. (2016). Fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile psikolojik semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 451-465. doi:[10.14687/ijhs.v13i1.3413](https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3413)

- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet kullanma temel nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ve algıladıkları iletişim beceri düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11 (1), 59–77.
- Ceyhan, A.A. ve Ceyhan, E. (2014). Problemleri İnternet kullanım ölçeğinin ergenlerde geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 15 (2), 56-64.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. ve Gürcan, A. (2007). Problemleri internet kullanımı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (1), 387-416.
- Çiğerci, C. Z. (2006). Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler: Fen lisesi ve düz lise karşılaştırması Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Cohen, S. (2004). Social relationships and health. *American Psychologist*, 59(8), 676- 684.
- Çetinkaya, H. (2004), Beden imgesi, beden organlarından memnuniyet, benlik saygısı, yaşam doyumu ve sosyal karşılaştırma düzeyinin demografik değişkenlere göre farklılaşması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Davis, R., Flett, G., & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: Implications for preemployment screening. *CyberPsychology and Behavior*, 5 (4), 331–345.
- Douglas, A. C., Mills, J. E., Niang, M., Stepchenkova, S., Byun, S., Ruffini, C., et al. (2008). Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996–2006. *Computers in Human Behavior*, 24, 3027–3044
- Durkee, T., Kaess, M., Carli, V., Parzer, P., Wasserman, C., Floderus, B., & Wasserman, D. (2012). Prevalence of pathological internet use among adolescents in Europe: Demographic and social factors. *Addiction*, 107(12), 2210-2222.
- Durmuş, A, Başarmak, U (2014). Öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inançları ve problemleri internet kullanım durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abi Evran Üniversitesi Karşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (3), 49-67.
- Erözkan, A. (2011). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon Düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(13).
- Esen, E. ve Siyez, D. M. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 127-136.
- Eskin, M. (2000). Ergen ruh sağlığı sorunları ve intihar davranışıyla ilişkileri. *Klinik Psikiyatri*, 3, 228-234.
- Fırat, N. ve Kaya, F., (2015). Yurttan veya ailesinin yanında kalan öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma stillerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 10 (7), 407-426.
- Furnham, A., Badmin, N. & Sneade, I. (2002). “Body image dissatisfaction: Gender differences in eating attitudes, self- esteem and reasons for exercise”, *The Journal of Psychology*, 136 (6), 581-596.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: fact or fiction?. *The Psychologist*, 12 (5), 246-250.
- Görker, I., Korkmazlar, Ü., Durukan, M., & Aydoğdu, A. (2004). Çocuk ve ergen psikiyatri kliniğine başvuran ergenlerde belirti ve tanı dağılımı. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7, 103-110.
- Gülgez, Ö. E., & Kisaç, İ. (2014). Lise öğrencilerinin olumsuz risk alma davranışlarının yaş, cinsiyet ve psikolojik belirtiler değişkenleri açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 122-136
- Güngör, D. (1996). Turkish university students' relationships with their friends and families: social support, satisfaction and loneliness. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Dogu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Kaya, Z., İkiz, F. E., & Asıcı, E. (2016). Fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile psikolojik semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 451-465. doi:[10.14687/ijhs.v13i1.3413](https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3413)

- Gürsu, O. (2012). Ergenlerde psikolojik sağlığın demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 110-130.
- İmamoglu, E. ve Yasak-Gültekin, Y. (1993). Önerilen dengelenmiş toplumsal birey modeli ışığında üniversite gençliğinin sorunları:1982-92 döneminde yayınlanan araştırmalara ilişkin bir değerlendirme, yorum ve öneriler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 27-41.
- Jessor, R., Turbin, M. S., Costa, F. M., Dong, Q., Zhang, H., & Wang, C. (2003). Adolescent problem behavior in China and the United States: A cross-national study of psychosocial protective factors. *Journal of Research on Adolescence*, 13(3), 329-360.
- Karaduman, B. D. (1997). Ankara fen lisesi öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Keskin, P. (1995). Lise öğrencilerinde görülen ruhsal belirtiler ve öğretmenlerin ruhsal sorunları seçebilmeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kır, İ. ve Sulak, Ş. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51),150-167.
- Köksal Akyol, A. & Güneş, S. A. L. I. (2013). Yatılı ve gündüzlü okuyan çocukların benlik kavramlarının ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4 Özel sayı), 1377-1398.
- Kulaksızoğlu A (2008) *Ergenlik Psikolojisi*. 10. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Maşrabacı, Tülay Seyhan. "Yurttan kalan ve kalmayan üniversite öğrencilerinin ruh sağlığını etkileyen psikolojik faktörler". *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları* : 22 - 24 Kasım 1989. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, 1989, ss. 177-186.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16(1), 13-29.
- Niemz, K., Griffiths, M. & Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem, the general health questionnaire (GHQ), and disinhibition. *CyberPsychology & Behavior*, 8 (6), 562-570.
- Özbay, D. (2003). Lise öğrencilerinin psikopatolojik özellikleri ile kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Özgülven, H.D., Soykan, Ç., Haran, S. ve Gençöz, T. (2003). İntihar girişiminde depresyon ve kaygı belirtileri ile problem çözme becerileri ve algılanan sosyal desteğin önem. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(52), 1-11.
- Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Erarslan, D., Genç, Y. ve Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi, *Bağımlılık Dergisi*, 8 (1), 36-41.
- Öztürk, E. ve Özmen- Kaymak, S. (2011). Öğretmen adaylarının problemleri internet kullanım davranışlarının, kişilik tipi, utangaçlık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11 (4), 1785-1808.
- Park, S., Hong, K. E. M., Park, E. J., Ha, K. S., & Yoo, H. J. (2013). The association between problematic internet use and depression, suicidal ideation and bipolar disorder symptoms in Korean adolescents. *Australian and New Zealand journal of psychiatry*, 47(2), 153-159.
- Rahl, R. (2003). Some sceptical comments on the relationship between social support and well-being. *Leisure Studies*, 22(4), 357-368.
- Reisoğlu, İ., Gedik, N. ve Göktaş, Y. (2013). Öğretmen adaylarının özsaygı ve duygusal zekâ düzeylerinin problemleri internet kullanımıyla ilişkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38 (170), 150-165.
- Saföz Güven, İ. G. & Güçray, S.S.(2009). Ergenlerin psikolojik belirtileri ve genel sağlık örüntüleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, 119-136.

- Shek, D. T., Sun, R. C., & Yu, L. (2013). Internet addiction. In *Neuroscience in the 21st century* (pp. 2775-2811). Springer New York.
- Siyez, D. M. (2007). Lise öğrencilerinde problem davranışların görülme sıklığı: İzmir örnekleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 15- 31.
- Siyez, D. M., & Aysan, F. (2007). Ergenlerde görülen problem davranışların psiko-sosyal risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından yordanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 145-171.
- Soylu, Ö. (2002), Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerinden sosyal destek algılayıp algılamama durumlarına göre psikolojik belirtiler yönünden incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Şahin NH. Ve Durak A (1994). Kısa semptom envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 44–56.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D. ve Uğurtaş, S. (2002). Kısa semptom envanteri: Ergenler için kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 21-32.
- Telef, B. B. (2013). Ergenlerin yaşam doyumlarının ve psikolojik semptomlarının incelenmesi. *New Symposium Journal*, 51 (1), 3-12.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Louizou, A., Janikian, M., Freskou, A., Marangou, E., & Kafetzis, D. A. (2011). Determinants of Internet addiction among adolescents: a case-control study. *The Scientific World Journal*, 11, 866-874.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2014). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması 2014*. Erişildiği site: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198> Erişim tarihi: 16.06.2015 adresinden elde edilmiştir.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2008). Adolescents' identity experiments on the internet consequences for social competence and self-concept unity. *Communication Research*, 35(2), 208-231.
- Wentzel, K. (1998). Social relationship and motivation in middle school: the role of parents, teacher, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 202-207.
- Yen, J. Y., Ko, C. H., Yen, C. F., Chen, S. H., Chung, W. L., & Chen, C. C. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry and clinical neurosciences*, 62(1), 9-16.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseski, H. İ. ve Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4, 133-144.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology and Behavior*, 1 (3), 237–244.
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in clinical practice: A source book*, 17, 19-31.

Extended English Abstract

Purpose: Although, internet use wasn't seen as a problematic behavior in past (Young, 1998), nowadays the potential of internet leading to addiction have become the researchers point of focus (Niemz, Griffiths & Baryard, 2005) and the researchers have started to investigate psychopathological sides of internet use (Caplan, 2003; 2005). The concept of problematic internet use is described as a multiple syndoreme which creates negative consequences in social, academic and vocational life of the person and include cognitive and behavioral syptoms (Caplan, 2003; 2005). Problematic internet use means that the person can't inhibit her/his excessive desire

for internet use and also, when she/he is deprived of internet she/he feels trouble and distress and this situation negatively affect her/his daily life (Douglas & et. al., 2008).

During adolescence period mental health problems such as depression and anxiety may increase (Eskin, 2000) and internet may be an important tool for adolescents to meet the needs for identity development process by providing settings (Ceyhan, 2011). In this period, as a reflection of identity seeking, the tendency of adolescents towards risky behaviors increase and they are more vulnerable for behaviors related to addiction (Shek, Sun ve Yu, 2013). They show tendency toward unconscious internet use and have high risk for problematic internet use (Ceyhan & Ceyhan, 2014). Especially, the adolescents with anxiety, stress, drug addiction, obsessive compulsive disorders (Akın & İskender, 2011) bipolar symptoms, suicidal ideas (Park, Hong, Park, Ha & Yoo, 2013) and depression (Tsitsika & et. al., 2011; Valkenburg & Peter, 2008) have higher risk for problematic internet use. For this reason, conducting researches concentrating on problematic internet use and psychological symptoms of adolescents is seen as important.

Identifying current situation of adolescents in terms of problematic internet use and psychological symptoms is seen as the first step for carrying out effective intervention. For this reason, in this study identifying of the level of problematic internet use and psychological symptoms were aimed. Besides, the relationship between problematic internet use and psychological symptoms were examined. And, according to gender and being day or boarding students, whether the level of problematic internet use and psychological symptoms of students differ or not was investigated.

In Turkey, the studies conducted with high school students mostly focus on general and vocational high school students which problematic behaviors intensively appear. However, it is seen that the researches don't concentrate on science high school students who have higher academic success. We think that although science high school students have high academic success, they may have several problematic behaviors. Therefore in this study, science high school students were chosen.

Method: This study is based on associational method. Participants consisted of 538 science high school students. The data collected with Brief Symptom Inventory (BSI) and Problematic Internet Use Adolescent Form (PIU-A). Data analysis was carried out through SPSS 15.00 statistical package programme. In analysis Spearman Brown correlation coefficient and Mann Whitney U test were used.

Findings: According to obtained findings, there was a statistically significant and positive relationship between problematic internet use levels and psychological symptoms of science high school students. Negative self and somatization scores of day students were higher than boarding students. It was found that the level of problematic internet use of day students were higher than boarding students. According to gender, it was found that females had higher scores than males on four subscale of BSI (anxiety, depression, negative self and somatization) and males had higher scores than females on social benefits subscale of PIU-A.

Conclusion: As a result, the science high school students having high academic success may have several psychological symptoms and show problematic internet use. Especially, boarding female students living separated from their families have more psychological symptoms. Male students are more risky for problematic internet use. The adolescents who had to maintain their education in boarding school need more social support in process of adaptation to differentiating life conditions. Living separated from family, inadequate social support in school may lead youths to feel worthless, alone and develop poor self (Köksal Akyol & Salı, 2013). This situation may negatively affect psychological health and in this process internet may serve as a safe port for many adolescents.

Kaya, Z., İkiz, F. E., & Asıcı, E. (2016). Fen lisesi öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile psikolojik semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 451-465. doi:[10.14687/ijhs.v13i1.3413](https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3413)

An important task of school psychological counseling and guidance services is to conduct studies for preventing development of problematic behaviors of students. Depending on obtained results, it is thought that the school counselors should pay attention to students, especially boarding students, since they need more social support. The school counselor may conduct enlightening studies about problematic internet use and psychological symptoms for other teachers and students' parents. Besides, it is thought that to make awareness studies about healthy internet use may be helpful.